

Action Research

รศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตนะ
หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2556

แนวคิดพื้นฐาน - สังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ และ ปฏิบัตินิยม

ในศตวรรษที่ 20 ช่วงปี 1960-1970 นักวิจัยกลุ่มสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical social sciences) หรือปฏิบัตินิยม (pragmatism) ได้เกิดความคิดต่อต้านความคิดการวิจัยทางสังคมศาสตร์สองกระแสแรก นักวิจัยกลุ่มนี้มีความเห็นว่า วิธีการวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ศึกษาได้ อีกทั้งละเลยความสำคัญของบุคคลซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลทั้งในด้านความรู้สึกและความนึกคิด ไม่สนใจบริบททางสังคมในเชิงพลวัต ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีแนวทางที่เป็นอัตวิสัย ขาดความชัดเจน ประเด็นที่วิจัยเล็กลงไป มองบริบทระยะสั้น และประเด็นสำคัญวิธีการวิจัยทั้งสองเป็นการวิจัยเพื่อรู้ธรรมชาติและมนุษย์มากกว่าที่จะปฏิรูประงัดและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางที่ดีขึ้นในสังคม นักวิจัยกลุ่มนี้เชื่อว่าการวิจัยควรเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าเชิงปฏิบัติที่มุ่งให้เห็น โครงสร้างที่แท้จริงของปัญหา เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปหรือการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น โดยใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน และเน้นการวิจัยให้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำและวิภาษวิธี (dialectic method)

ความเป็นมา

Action Research เริ่มมีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1952 โดยนักวิชาการชื่อ Lewin แล้วได้รับการพัฒนาโดยนักวิชาการคนอื่น ๆ ในระยะต่อมาอีกหลายท่าน เช่น Kolb ในปี 1984 และ Carr and Kemmis ในปี 1986 เป็นต้น ในกรณีของ Carr and Kemmis ได้จำแนกการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับ คือ

- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก (outside expert) ที่นำแนวคิด แผนงาน หรือ โครงการที่คิดหรือจัดทำขึ้นไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (Practical Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือ โครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอิสระ (Emancipatory Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้ร่วมวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือ (collaboration) ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกัน (equally) ในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล

ข้อสังเกต

- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) เป็นการปฏิบัติแบบบนลงล่าง (top-down) ที่ผู้ร่วมวิจัยมีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ตาม (passive/ follower) เป็นรูปแบบที่มีความเป็นอำนาจนิยม
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอิสระ (Emancipatory Action Research) เป็นรูปแบบล่างขึ้นบน (bottom-up) ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ต่างมีความเท่าเทียมกันทั้งในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ จึงมีความเป็นประชาธิปไตยสูง ต่างฝ่ายต่างแสดงบทบาทในการเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้นำ (active/leader) ต่อไปจะเรียกชื่อว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือที่นิยมเรียกกันย่อๆ ว่า พาร์ (PAR) เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อที่นิยมเรียกกันทั่วไป
- สำหรับ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (Practical Action Research) มีลักษณะปนกันระหว่าง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อยู่กึ่งกลางของเส้นต่อเนื่อง (continuum)

Action Research

Top-down
model

- Technical Action Research

Mixed
model

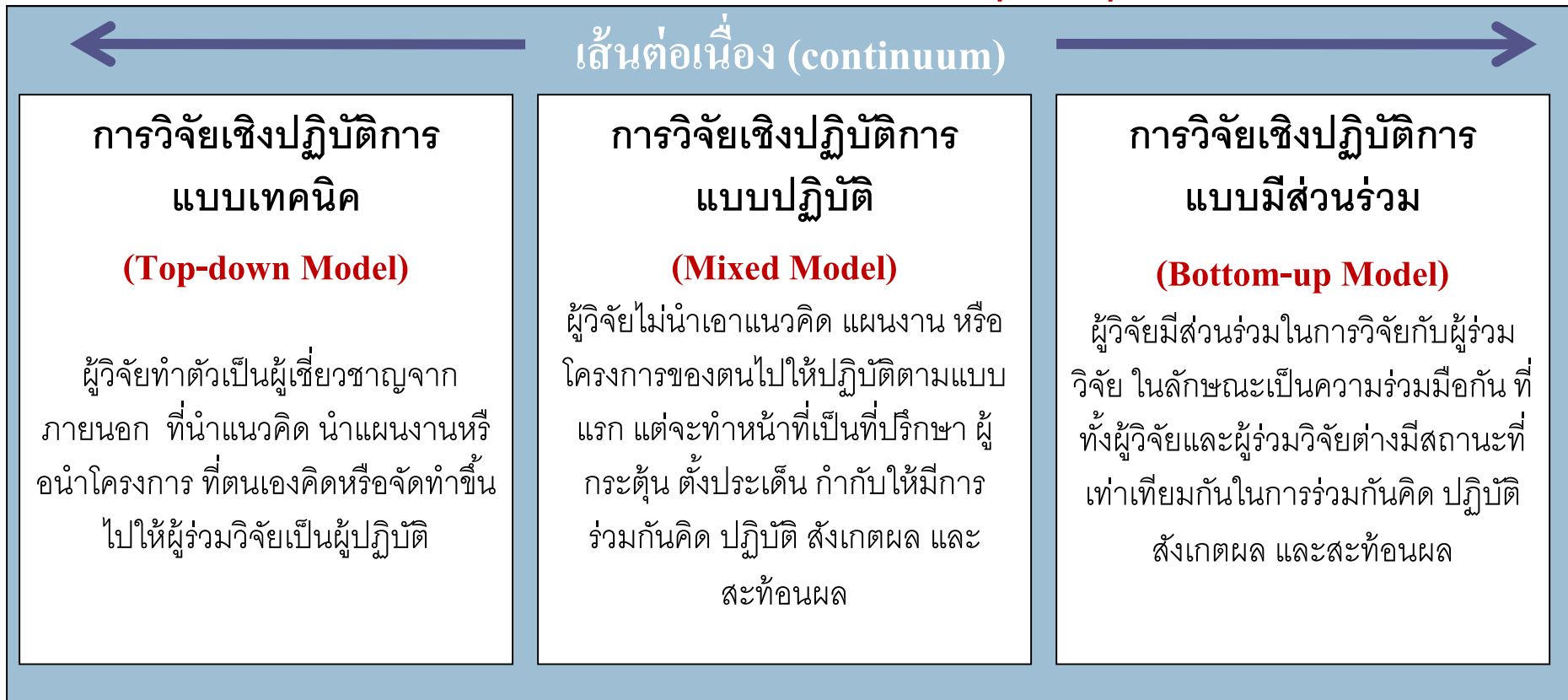
- Practical Action Research

Bottom-up
model

- Participatory Action Research

คำถาม - เมื่อรูปแบบหนึ่งเป็น top-down หรืออำนาจนิยม แต่อีกรูปแบบหนึ่งเป็น bottom-up หรือประชาธิปไตยนิยม ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ควรทำวิจัยในรูปแบบใด ระหว่าง Technical Action Research และ Participatory Action Research (รูปแบบ Practical Action Research คงยากที่ออกแบบให้ปนกันระหว่าง Top-down + Bottom-up)

คำตอบ - เป็น Participatory Action Research (PAR)

เมื่อเป็น PAR... วัตถุประสงค์การวิจัยเป็นเช่นไร

การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยของ **Participatory Action Research** แตกต่างจากการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยของ **Technical Action Research**

หากเป็น **Technical Action Research** ซึ่งเป็นแบบ **Top-down** ผู้วิจัยสามารถกำหนดเป็นสิ่งที่คาดหวังจากการวิจัยไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยได้เลยว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้น เพราะเป็นการกำหนดจากตัวผู้วิจัยเอง (เป็นเช่นกรณีงานวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพทั่วไป)

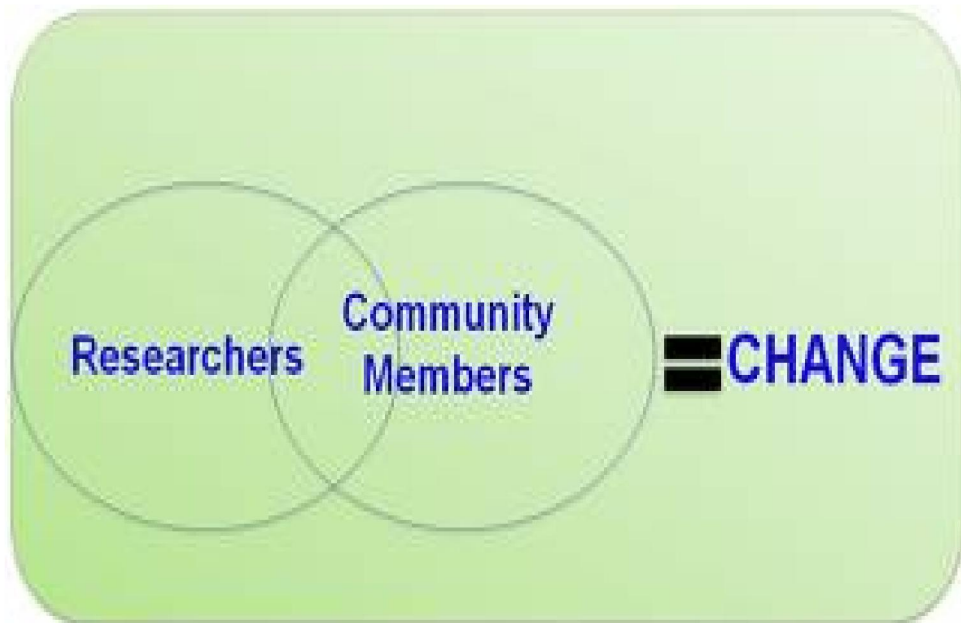
แต่หากเป็น **Participatory Action Research** ผู้วิจัยยังไม่สามารถกำหนดสิ่งที่คาดหวังจากการวิจัยไว้ได้ เพราะสิ่งนั้นยังไม่เกิดขึ้น จะเกิดขึ้นในขั้นตอน “การวางแผน” กับผู้ร่วมวิจัย ถือเป็น “ผลลัพธ์”/คำตอบ” ที่ต้องการทราบจากการวิจัย ไม่ใช่เป็น “โจทย์/คำถาม” ที่ตั้งไว้ก่อนล่วงหน้า

ตัวอย่าง - หากเทียบกับข้อเสนอแนะของ **Creswell (2009)** และ **Glatthorn (1998)** ที่กำหนด “เพื่อวางแผน พัฒนา และประเมินหลักสูตรการแก้ปัญหาความขัดแย้งสำหรับนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชน” แต่อาจกำหนดเป็น 2 ประเด็นดังนี้ คือ

- เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (คือขั้นตอนที่ 1-9)
- เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (หรืออาจกำหนดเฉพาะประเด็นที่สอง ที่จะนำไปสู่การสรุปและอภิปรายผลเฉพาะการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่)

PAR – Research for Changing, Learning, Creating new knowledge

PAR เป็นการวิจัยแบบ Bottom-up
ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีความเสมอภาค
กันในทุกขั้นตอน

มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิด -:

- 1) การเปลี่ยนแปลง (change)
- 2) การเรียนรู้ (learning)
- 3) ความรู้ใหม่ (new Knowledge)

PAR: Problem-based research

PAR มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อาจเป็นระดับงาน ระดับกลุ่มงาน ระดับทั้งหน่วยงาน

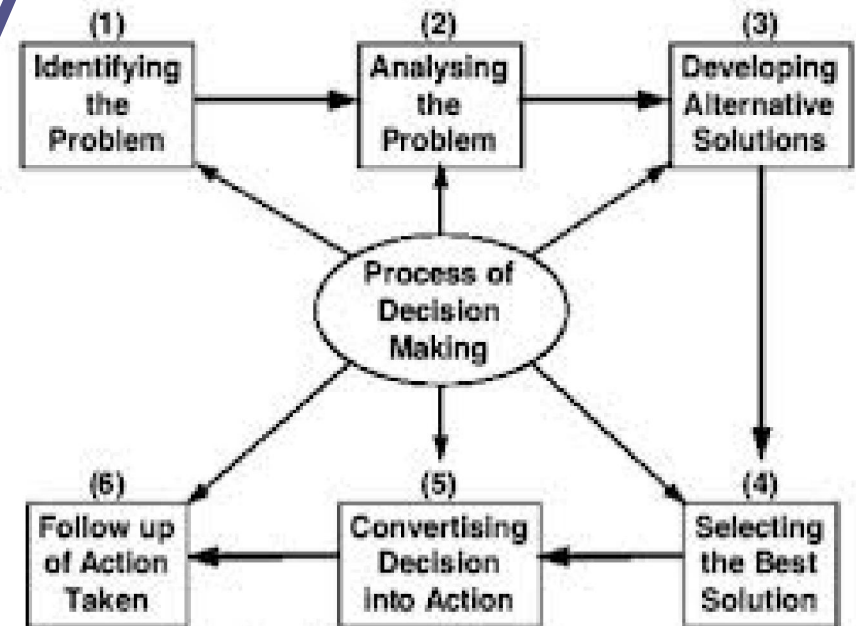
การจะกำหนดทำวิจัยในระดับใดควรคำนึงถึงสภาพปัญหา ความคาดหวัง และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

แนวคิดพื้นฐานเพื่อ PAR

Problem solving process

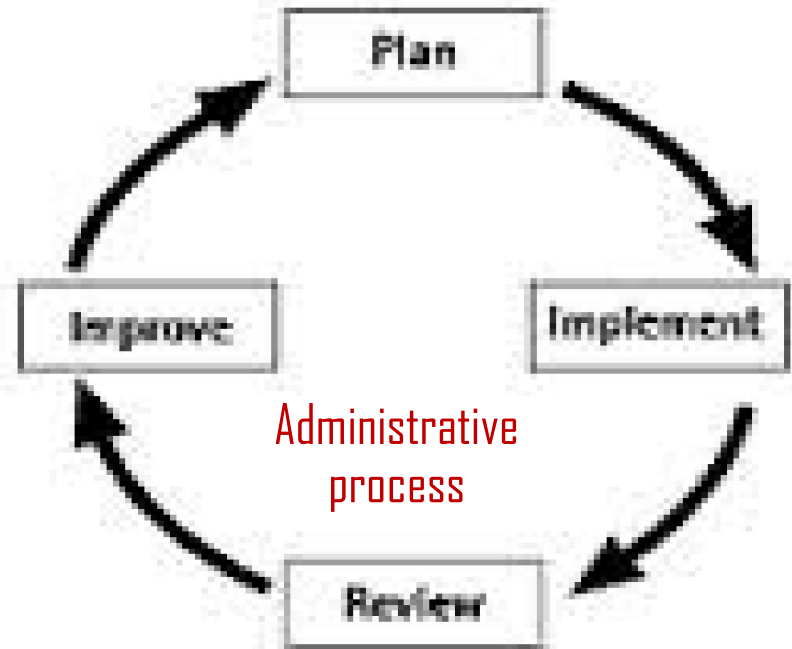
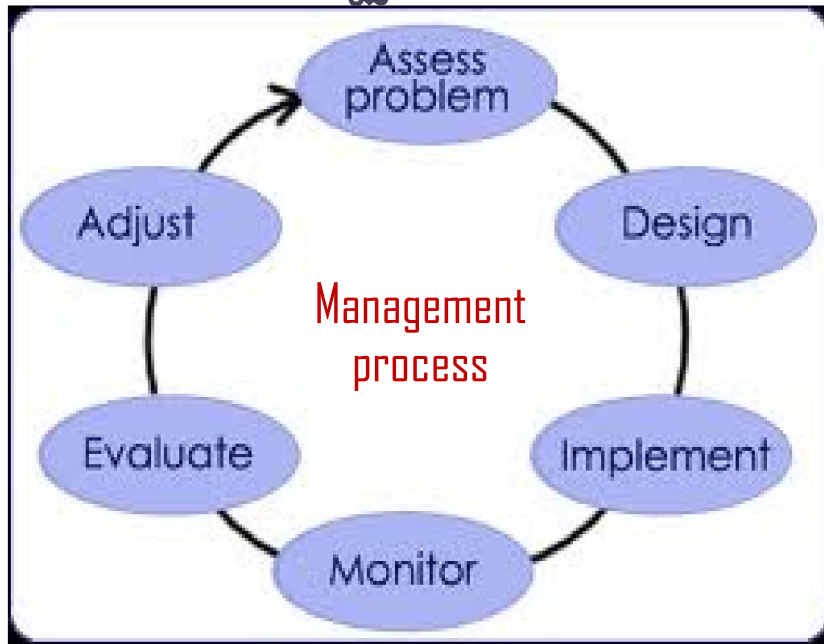

Decision-making process

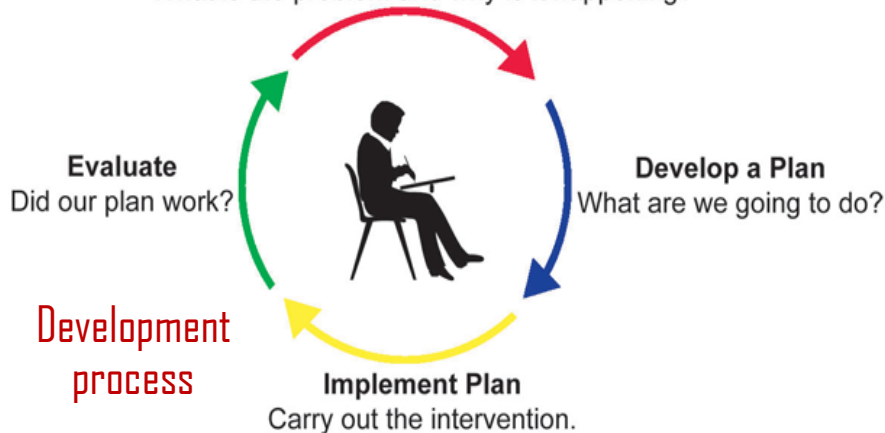

Decision-making Process

แนวคิดพื้นฐานเพื่อ PAR

Define the Problem
What is the problem and why is it happening?

ดังนั้น PAR อยู่บนฐานแนวคิดของ Problem solving process, Decision-making process, Management process, Administrative process, Development process ซึ่งต่างมีระบบการคิดเพื่อปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน เพียงแต่มีคำอธิบายแตกต่างกัน

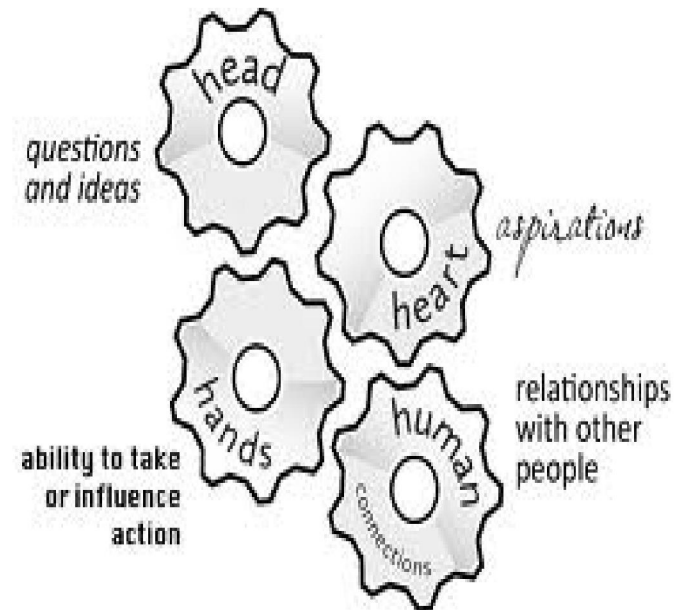
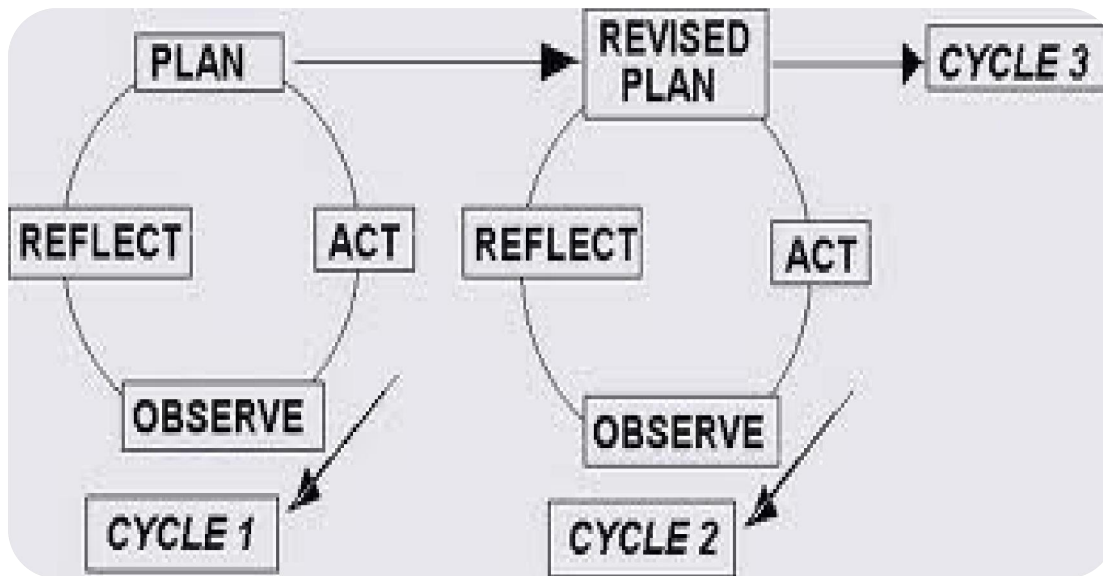
So... PAR on the processes of problem solving, management, administration, development..... for Changing, Learning, Creating new knowledge

PAR's *P-A-O-R spiral cycle*..... เป็นวงจรแบบเกลียว ส่วน ไม่มีวันสิ้นสุด แม้ว่าการวิจัยจะกำหนดเป็น 1 หรือ 2 หรือ 3 วงจร อันเนื่องมาจากความจำกัดในเรื่องเวลาและทรัพยากร

PAR's *P-A-O-R* spiral cycle

ร่วมกันวางแผน
ร่วมกันปฏิบัติ
ร่วมกันสังเกตผล
ร่วมกันสะท้อนผล

10 ขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์ (สมมติมี 2 วงจร)

วงจรที่ 1 (1 ภาคเรียน)

1. เตรียมการ (preparation)
2. วางแผน (planning)
3. การปฏิบัติ (acting)
4. การสังเกต (observing)
5. การสะท้อนผล (reflecting)

วงจรที่ 2 (1 ภาคเรียน)

1. วางแผน (planning)
2. การปฏิบัติ (acting)
3. การสังเกต (observing)
4. การสะท้อนผล (reflecting)
5. สรุปผลการวิจัย (reporting)

ข้อสังเกต - การสังเกต (observing) ควรกระทำทุกขั้นตอน เพื่อบันทึกว่า ขั้นตอนนั้นๆ ทำอะไร ได้ผลอย่างไร มีการเรียนรู้ และความรู้ใหม่อะไรเกิดขึ้น

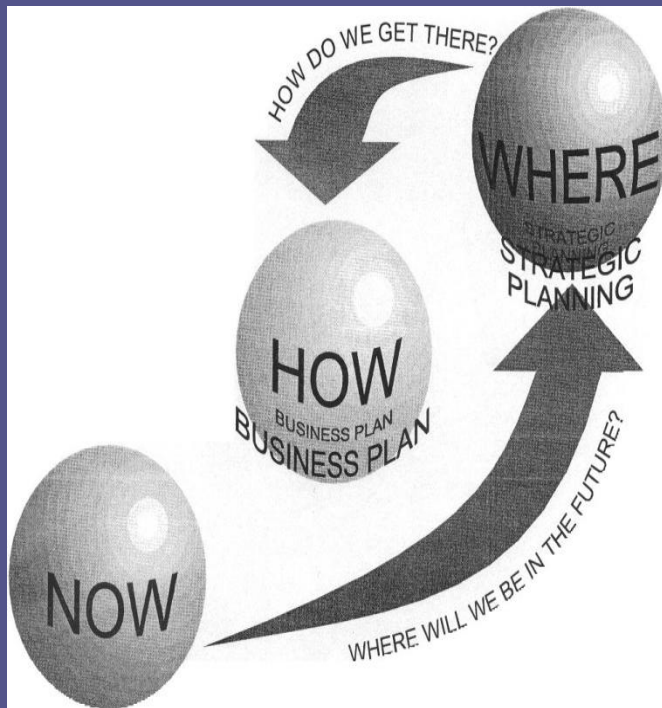
การเตรียมการ (Preparing)

ARE YOU
PREPARED?

- ผู้วิจัยลงภาคสนามก่อน เพื่อสร้างความคุ้นเคย
- ผู้วิจัยจัดอบรมผู้ร่วมวิจัยเพื่อความรู้และความเข้าใจใน “หลักการ แนวคิด และทักษะ” ที่จำเป็นใช้ในการวิจัย เช่น
  - หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับ PAR
  - แนวคิดและเทคนิคการวางแผน
  - แนวคิดและเทคนิคการสังเกต
  - แนวคิดและเทคนิคการนำไปปฏิบัติ
  - แนวคิดและเทคนิคการสะท้อนผล
  - ข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินการวิจัย
  - อื่นๆ

การวางแผน (Planning)

Past - เดิมเป็นอย่างไร ?

Present - ปัจจุบันเป็นอย่างไร ?

Future - คาดหวังให้เป็นอย่างไร ?

All solutions - ทางเลือกเพื่อบรรลุผลมีอะไรบ้าง ?

Selected solutions - ทางเลือกที่เลือกสรรคืออะไร ?

กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan)

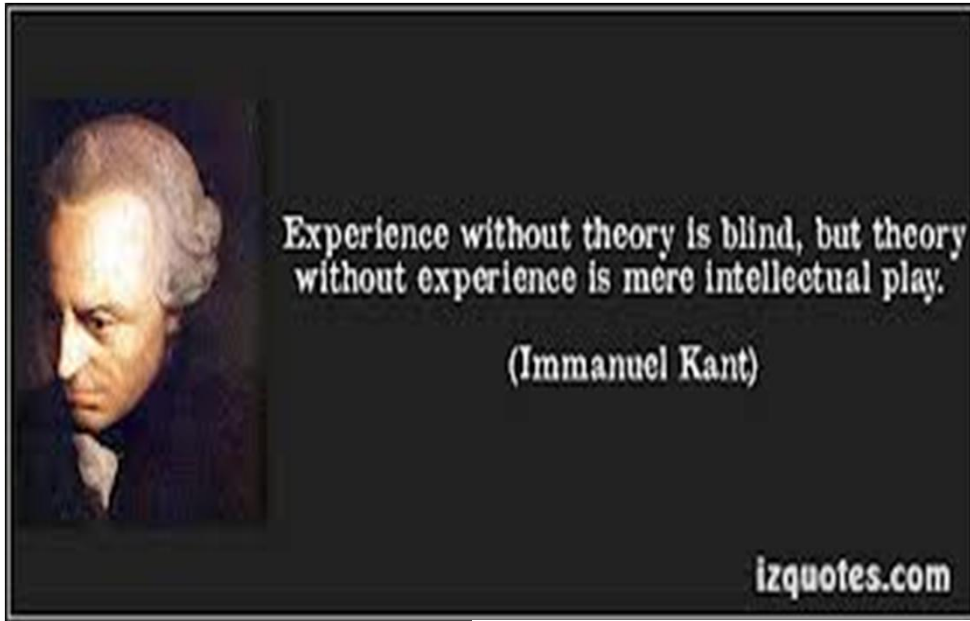
และอาจมีแผนพัฒนาส่วนบุคคลด้วย (Individual Development Plan: IDP)

หลักคิด - Participants First !!

PAR เป็นการบรรจบกันของธาร 2 สาย คือ สายประสบการณ์จากการทำงานในพื้นที่ที่ทำวิจัย (ของผู้ร่วมวิจัย) และสายทฤษฎีจากการศึกษารรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 (ของผู้วิจัย) ในการวางแผนควรให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ก่อน จนได้เค้าร่าง **action plan** ของพวกเขาออกมา จากนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอ “ทฤษฎี” ให้พวกเขา เพื่อประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม ซึ่งอาจจะมีผลให้ร่วมกันปรับปรุง **action plan** นั้นให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นการบูรณาการระหว่างแนวคิดภาคประสบการณ์กับแนวคิดภาคทฤษฎี

หากผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดเชิง “ทฤษฎี” กับพวกเขาก่อน

I LEARN BY:

DOING
 READING

หากผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดเชิง “ทฤษฎี” กับพวกเขา ก่อน โอกาสที่พวกเขาจะคิด และกำหนด **action plan** ตามทฤษฎีนั้น มีสูง ก็จะมีโอกาสถึง “ความรู้จาก ประสบการณ์” ของพวกเขาออกมาใช้ไป อย่างน่าเสียดาย เพราะ **PAR** ได้ให้คุณค่ากับความรู้จากประสบการณ์นั้น ด้วย ไม่เน้นแต่ความรู้ภาคทฤษฎี เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ความรู้ใหม่ๆ

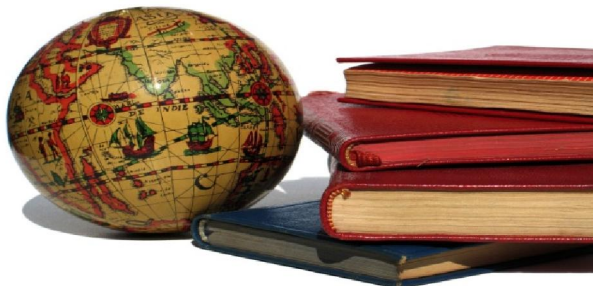
การบรรจบกันของธาร 2 สาย มีความหมายต่อ “การวิจัย” อย่างไร ?

- **การบรรจบกันของธาร 2 สาย** คือ สายความรู้ จากประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย และสายทฤษฎีของผู้วิจัย โดยให้ “ผู้ร่วมวิจัย” ได้คิดวางแผนกันอย่างเต็มที่ ก่อน แล้วจึงรับแนวคิดเชิงทฤษฎีจากผู้วิจัยเสริมใน ภายหลังนั้น จะทำให้ “ผู้วิจัย + ผู้ร่วมวิจัย” สามารถ สังเกต (observe) ได้ถึง “เดิมพวกเขาคิดกันอย่างไร หลังจากได้รับความรู้เชิงทฤษฎีแล้ว พวกเขาคิดใหม่กัน อย่างไม่ได้ร่วมกันปรับเปลี่ยนเป็นอะไร ทำไมถึง ปรับเปลี่ยนเป็นเช่นนั้น”
- เป็นผลจากการสังเกตที่จะนำไปเขียน “รายงานเป็น ผลการวิจัยในขั้นตอนการวางแผน” รวมทั้งการให้ ข้อสังเกตได้ถึง “การเรียนรู้” และ “ความรู้ใหม่” ที่เกิดขึ้น ในขั้นตอนนี้ได้

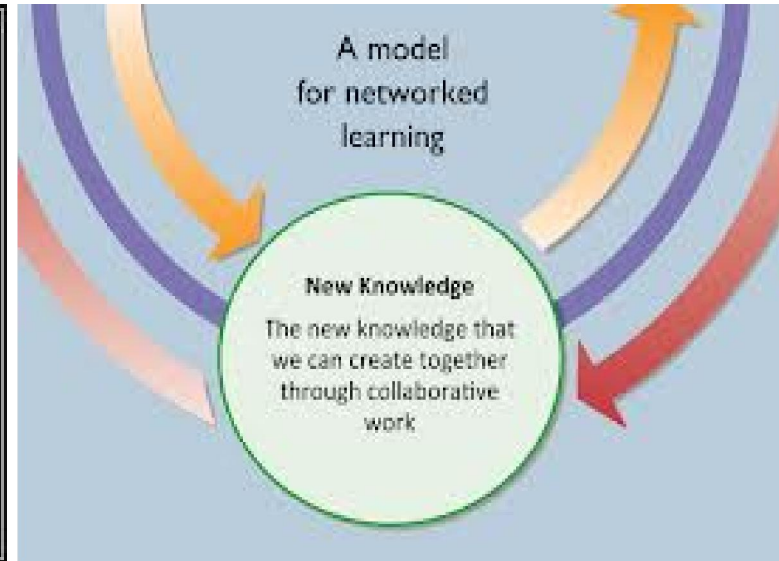
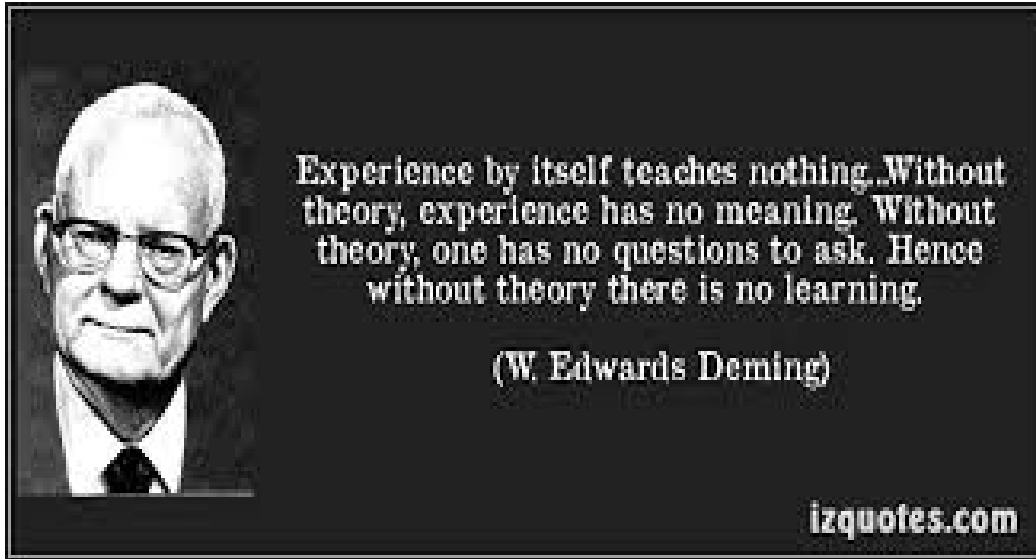
การบรรจบกันของธาร 2 สาย มีความหมายต่อ “ผู้วิจัย” อย่างไร ?

- ในช่วงพัฒนา “เค้าโครงวิทยานิพนธ์” (บทที่ 1-3) ผู้วิจัยจะต้อง **review** “**หลักการ แนวคิด ทฤษฎี**” ในเรื่องที่ทำวิจัยหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น อย่างมี**คุณภาพ** คือ สอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัย จากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากตำราและจากอินเทอร์เน็ต ไม่ล้าสมัย เอาที่ทันสมัย ควรย้อนหลัง ประมาณ 5 ปี เพราะวิทยาการในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก หากศึกษาแหล่งข้อมูลที่ล้าสมัย จะทำให้การวิจัยมีความล้าสมัยไปด้วย จะเสียเวลาเพราะแม้แต่นำเอาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เก่าๆ มาใช้

การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ จากธาร 2 สายมาบรรจบกัน

การเรียนรู้ (learning) เป็นการเรียนรู้จากการกระทำจริง มักเป็นประเด็นเชิงเปรียบเทียบว่าเดิมเคยคิดเคยทำกันอย่างไร **แต่หลังจากเรียนรู้ภาคทฤษฎีเพิ่มเติมแล้ว** ได้คิดและทำกันใหม่อย่างไร ในลักษณะเป็น “บทเรียน” ถึงสิ่งที่ควรทำ/ไม่ควรทำ ไม่ได้หมายถึงว่า ได้รู้..อะไร (know what..) จากทฤษฎีของผู้วิจัย **ความรู้ใหม่ (new knowledge)** เป็นความรู้ใหม่จากการกระทำร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นผลสรุปจาก “การเรียนรู้” โดยภาพรวมในลักษณะเป็น mind map ไม่ใช่ความรู้ใหม่เชิงทฤษฎีที่ได้รับจากผู้วิจัย

Knowledge is learning something every day.
Wisdom is letting go of something every day.
~~ Zen Proverb

การปฏิบัติ (Acting)

นำ **action plan**
สู่การปฏิบัติร่วมกัน

Put Your
PLAN
into
ACTION

ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan) ที่กำหนดไว้ นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตามหลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” พยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้ওয়ง่าย ๆ หรือ สำเร็จรูปเกินไป คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

การสังเกตผล (Observing)

นอกจากการสังเกตผล (observing) ที่แนะนำให้ปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการวิจัยแล้ว การสังเกตผลในขั้นตอนนี้ ถือเป็น การสังเกตผลที่ต่อเนื่อง ยาวนาน และซับซ้อน เป็นการสังเกตผลในขั้นตอนการปฏิบัติ (ขั้นตอนที่ 3) ที่ใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าขั้นตอนอื่น มีกิจกรรมเกิดขึ้นมากมาย สลับซับซ้อน และต่อเนื่อง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต้องมีการสังเกตผล (observing) เป็นกิจกรรมควบคู่ขนาน (parallel) กับทุกโครงการและทุกกิจกรรม เช่นเดียวกับขั้นตอนการเตรียมการและขั้นตอนการวางแผน เพื่อ**บันทึกผล**การปฏิบัติ ตามแผนปฏิบัติการ (action plan) ไปเป็นระยะๆ โดยอาจใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือต่างๆ — บันทึก ถ่ายภาพ วิดีโอ สัมภาษณ์ สังเกต .....

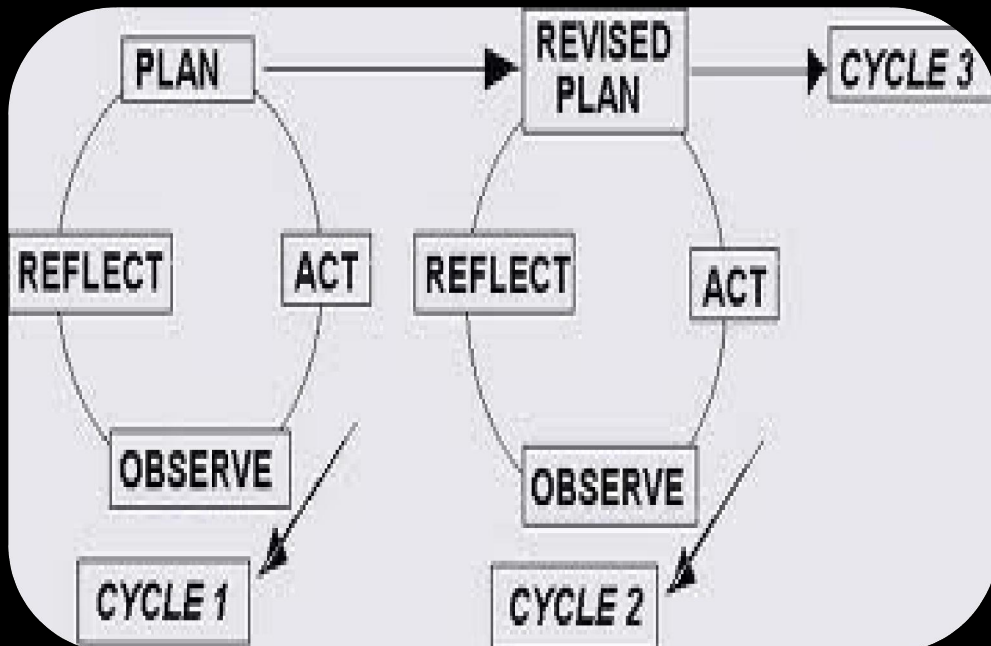
สะท้อนผล (Reflecting)

นำข้อมูลจากการสังเกตผล (observing) มาถกเถียงอภิปรายร่วมกัน ซึ่งอาจมีทั้งความเห็นที่สนับสนุน สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกัน แต่ใช้หลักความมีเหตุมีผล ที่มีจุดมุ่งหมายจะหาบทสรุปว่า สิ่งที่ร่วมกันคาดหวังไว้ก่อนหน้านั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มีอะไรที่ประสบความสำเร็จ เพราะอะไร อะไรที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เพราะอะไร หากจะดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นต่อไปอีก อะไรที่ยังเหมาะสมอยู่ควรดำเนินการต่อเนื่อง อะไรที่ไม่เหมาะสมควรตัดออก และอะไรที่ควรนำมาเสริมเข้าไปอีก และจากผลการปฏิบัติงานร่วมกันมาตั้งแต่ต้นนั้น ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงานอะไรบ้าง และได้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่อะไรขึ้นมาบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนเพื่อดำเนินการใหม่ในขั้นตอนต่อไป

วงจรที่ 2

- *Re-planning*
- *Acting*
- *Observing*
- *Reflecting*

ดำเนินงานด้วยหลักการ
และแนวคิดเช่นเดียวกับ
วงจรที่ 1

รายงานผลการวิจัย (บทที่ 4)

คำแนะนำ ---- การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 ผู้วิจัยควรนำมาเสนอเป็นระยะๆ หรือหลังเสร็จสิ้นการทำวิจัยแต่ละขั้นตอน ไม่รอจนกว่าเสร็จสิ้นทั้ง 10 ขั้นตอน มิฉะนั้นจะเกิดสภาพของภูเขาข้อมูล หรือสภาพได้น้ำดื่มหลัง อาจมีผลทำให้นำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ปฏิบัติจริง มีความสับสน อันเนื่องมาจากความเร่งรัดของเวลา ความเหนื่อยล้า ความท้อแท้ใจ ความหลงลืม และความมากมายของข้อมูล

บทที่ 4 นำเสนออะไร....

1. ผลการดำเนินงานตามขั้นตอน 1-9

เป็นการเล่าเรื่องจากงานที่ทำ (stories at work) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) ของแต่ละขั้นตอนว่า “ทำอะไร ได้ผลเป็นอย่างไร” โดยอาจมีภาพถ่าย ข้อมูล คำสัมภาษณ์ หรือหลักฐานอื่นๆ แสดงประกอบให้เห็นชัดเจนขึ้นได้

บทที่ 4 นำเสนออะไร....

2. ผลการเปลี่ยนแปลง

- การเปลี่ยนแปลง (**change**) ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น ไม่ควรกำหนดความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในระดับโครงการหรือกิจกรรมในแผนปฏิบัติการ (**action plan**) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (**individual development plan**) เท่านั้น แต่ควรกำหนดความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับที่เป็นภาพรวมทั้งหน่วยงานหรือทั้งสถานศึกษาด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงใน 1) คน วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ) 2) โครงสร้างองค์การ 3) เทคโนโลยี 4) กระบวนการและระบบการทำงาน เป็นต้น (หรืออาจเป็นมิติอื่นๆ แล้วแต่จะกำหนด) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในตัวคนนั้น ควรคำนึงถึงทั้งระดับตัวบุคคล (**self**) ระดับกลุ่ม (**group/team**) และระดับทั้งองค์การ (**entire organization**) ด้วย โดยพิจารณาทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ พฤติกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ เนื่องจากการดำเนินการใดๆ ในสถานศึกษา มุ่งไปที่เป้าหมายสุดท้าย (**ultimate goal**) คือ นักเรียน ดังนั้น หากส่งผลถึงนักเรียนด้วย ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงควรพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในนักเรียนด้วย

บทที่ 4 นำเสนออะไร....

3. ผลการเรียนรู้

- **การเรียนรู้ (learning)** เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน ถือเป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (**action learning**) หรือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (**experiential learning**) จากการร่วมกันแก้ปัญหา นั้นๆ ในทุกขั้นตอนจากการวิจัย ว่ามีอะไรบ้าง เน้นการเรียนรู้เพื่อที่รู้อันจะนำไปสู่ การคิดวิธีการแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น

อย่าลืม !! ... การเรียนรู้ (learning) เป็นการเรียนรู้จากการกระทำจริง มักเป็น ประเด็นเชิงเปรียบเทียบว่าเดิมเคยคิดเคยทำกันอย่างไร **แต่หลังจากเรียนรู้ภาคทฤษฎี เพิ่มเติมแล้ว** ได้คิดและทำกันใหม่อย่างไร ในลักษณะเป็น “บทเรียน” ถึงสิ่งที่ควรทำ/ไม่ควรทำ ไม่ได้หมายถึงว่า ได้รู้..อะไร (**know what..**) จากทฤษฎีของผู้วิจัย

บทที่ 4 นำเสนออะไร....

4. ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

Producing New Knowledge

- **ความรู้ใหม่ (new knowledge)** เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากการกระทำ (action) เป็นความรู้ชั่วคราวชั่วขณะในบริบทหนึ่งๆ ซึ่งหากพิจารณา "ความรู้" ภายใต้วิธีคิดปฏิบัตินิยม ก็หมายถึง "การเรียนรู้เพื่อที่รู้" อันจะนำไปสู่ "การคิด" ที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งนักคิดปฏิบัตินิยมจะไม่ตัดสินสิ่งที่ค้นพบต่อวิธีการแก้ปัญหาที่ดีปัญหาหนึ่งๆ ว่า "ถูก" หรือ "ผิด" แต่จะเรียกสิ่งนั้นว่า "ความจริงชั่วขณะ" (temporary truth) เพราะเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมเปลี่ยนแปลง คำตอบที่เกิดขึ้น ณ เวลาหนึ่งก็จะล้าสมัย ไม่ใช่คำตอบสำหรับเวลาใหม่ที่ตามมา

อย่าลืม !! **ความรู้ใหม่ (new knowledge)** เป็นความรู้ใหม่จากการกระทำร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นผลสรุปจาก "การเรียนรู้" โดยภาพรวมในลักษณะเป็น mind map ไม่ใช่ความรู้ใหม่เชิงทฤษฎีที่ได้รับจากผู้วิจัย

กรณีศึกษา

<http://www.mbuisc.ac.th/phd/case%20study.htm>

http://ednet.kku.ac.th/~edad/OLD/Dissertation_Pdf/sirikul.pdf

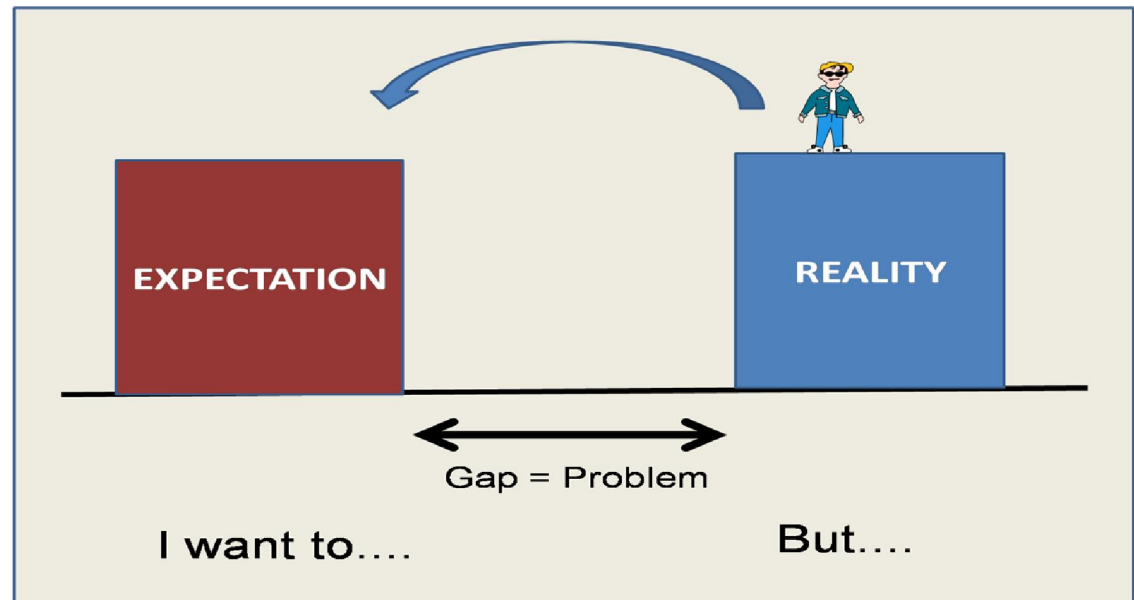
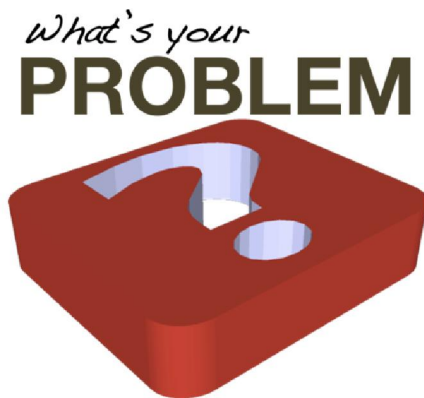
<http://ednet.kku.ac.th/~edad/OLD/chayanon%5B1%5D%5B1%5D.pdf>

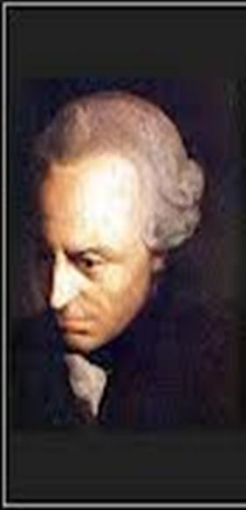
<http://phd.mbuisc.ac.th/case%20study.htm>

ปัญหา...อยู่ตรงไหน ??

- นิยามของปัญหา คือ ช่องว่าง (gap) ระหว่างสิ่งที่เป็จริง (reality) กับสิ่งที่คาดหวัง (expectation) หากช่องว่างยิ่งห่าง แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหาที่ควรต้องรีบแก้ไข หากละเลย ทอดทิ้ง นับวันจะยิ่งห่างไกลออกจกกันทุกที จนจะสายเกินแก้

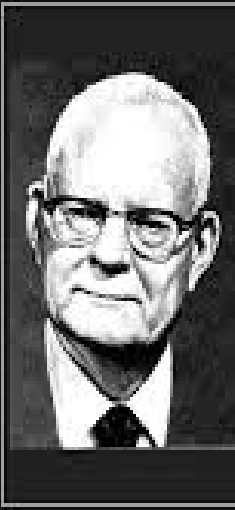

Experience without theory is blind, but theory without experience is mere intellectual play.

(Immanuel Kant)

izquotes.com

Experience by itself teaches nothing..Without theory, experience has no meaning. Without theory, one has no questions to ask. Hence without theory there is no learning.

(W. Edwards Deming)

izquotes.com

- หัวใจสำคัญ ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา (solutions) ที่ไม่ล้าสมัย .... คำกล่าวของสองท่านข้างบนมีความหมาย .... หากตัดสินใจทำวิจัยประเภทนี้ แนะนำให้ "review" หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมและทันสมัย เสียแต่เนิ่นๆ เพื่อให้ผู้วิจัยเป็น "ศาสตราจารย์" หรือ "สายธารวิชาการ" ที่จะนำไปแลกเปลี่ยนกับ "ศาสตราจารย์" อย่างเป็นประโยชน์ ไม่จับเสือมือเปล่า ไม่ขาดหลักวิชาการ เพราะแม้ประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัยมีคุณค่า แต่ต้องอิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เพราะเป็นแหล่งของแนวคิดเชิงนวัตกรรม หากขาดทฤษฎีก็เสมือนคนตาบอด ไปไหนได้ไม่ไกล วนเวียนอยู่ที่เดิม หากมีทฤษฎีมากกระตุ้นจะก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ แลกเปลี่ยน เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และเกิดความรู้ใหม่ โดยเฉพาะในปัจจุบันเกิดกระบวนทัศน์ใหม่ๆ ทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 มากมาย และที่สำคัญไม่ยึดติดกับกระบวนทัศน์เก่าๆ ที่เขาไม่ใช้กันแล้ว

EXPECTATIONS REALITY

ตรวจสอบหน่วยงานของท่าน...

ความคาดหวังมีมากมายหลายแหล่ง

- จาก...พระบรมราชโองการ...พระราชดำรัส ...
- จาก พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ
- จากแผนการศึกษาแห่งชาติ
- จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- จากนโยบายของรัฐบาล จากกระทรวงศึกษาธิการ จากต้นสังกัด
- จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี
- จากกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษาศตวรรษที่ 21
- จากทัศนะของนักวิชาการ จากงานวิจัย จากการประชุมสัมมนาทางวิชาการ
- จากกรรมการสถานศึกษา จากประชาชน จากผู้ปกครอง จากชุมชน
- จากผู้บริหาร จากคณะครู จากบุคลากร และจากนักเรียน
- ฯลฯ

แหล่งกำหนด

“ปัญหา” (problem)

และ “ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา”

(solutions)

คุณลักษณะผู้วิจัย PAR

- เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (leading change)
- เป็นนักแก้ปัญหาที่กล้าคิดกล้าทำ (solving problem)
- เป็นนักตัดสินใจที่มีเหตุผล (rational decision making)
- เป็นนักทฤษฎีที่มีความไว (theoretical sensitivity)
- เป็นนักพัฒนาประชาธิปไตย (democratic developing)
- เป็นนักเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing)
- เป็นนักสร้างความรู้ใหม่จากการกระทำ (new knowledge constructing)
- เป็นนักถอดบทเรียนและสะท้อนผล (lesson distilling & reflecting)
- เป็นนักพัฒนาจากข้างใน (inside-out approach) ใช้พลังพัฒนาจากคนในพื้นที่ ฟังตนเอง พัฒนาตนเอง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
- เป็นนักบูรณาการทฤษฎีกับประสบการณ์ (integrating experience & theory)
- เป็นนักวิจัยศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับ problem-based learning
- ฯลฯ

